

KRUGMAN | OBSTFELD | MELITZ
INTERNATIONAL
ECONOMICS
THEORY & POLICY

TENTH EDITION

ALWAYS LEARNING

Kapitola 9

Instrumenty obchodní politiky

PEARSON

Obsah

- Analýza parciální rovnováhy jednoho trhu při zavedení cla: nabídka, poptávka a obchod
- Náklady a přínosy cel
- Exportní dotace
- Importní kvóty
- Dobrovolné omezení exportu
- Požadavky domácího obsahu

Druhy cel

- Clo je daň uvalená na importované zboží.
- **Specifické clo** je uvaleno jako fixní částka za každou jednotku importovaného zboží.
 - Například 3 dolary za barel ropy.
- **Ad valorem clo** je uvaleno jako podíl na hodnotě importovaného zboží.
 - Například 25% clo z hodnoty dovážených aut.

Nabídka, poptávka a obchod v jednom odvětví

- Uvažujme, jak clo ovlivní jeden trh, například s obilím.
- Předpokládejme, že při absenci obchodu by cena obilí byla doma vyšší než v zahraničí.
- Při světovém obchodu by se obilí dováželo ze zahraniční ekonomiky do domácí, a to do té doby, než by se eliminoval cenový rozdíl.

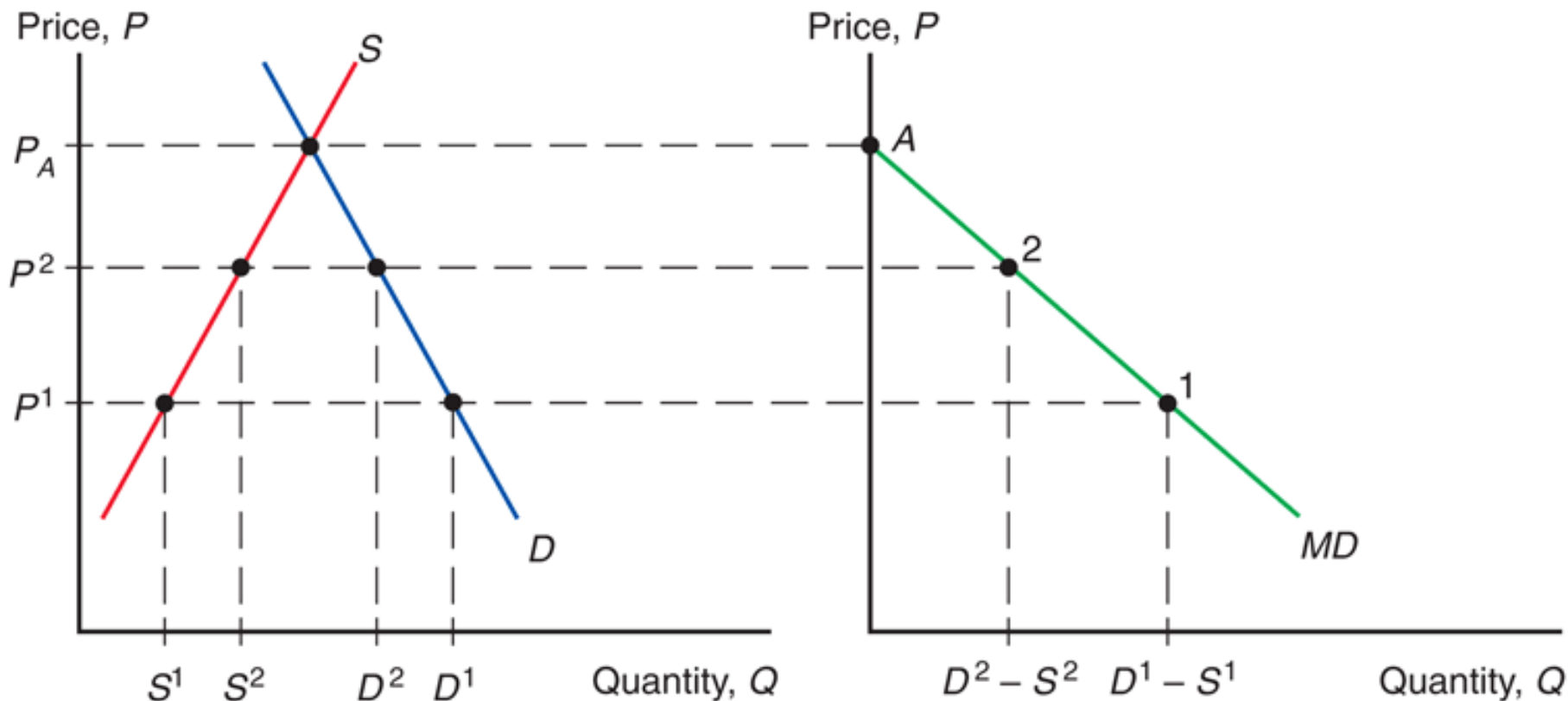

Nabídka, poptávka a obchod v jednom odvětví

- **Křivka poptávky po importech** ukazuje rozdíl mezi množstvím, které domácí spotřebitelé poptávají a množstvím, které domácí výrobci nabízí, v závislosti na ceně.
- **Křivka nabídky exportu** ukazuje rozdíl mezi množstvím, které zahraniční výrobci nabízejí a množstvím, které zahraniční spotřebitelé poptávají, v závislosti na ceně.

Obr. 9-1: Odvození křivky domácí poptávky po importech

Domácí křivka poptávky po importech: $MD = D - S$.

Protíná cenovou osu při ceně P_A a je klesající: S růstem ceny množství poptávaného importu klesá.

Obr. 9-2: Odvození zahraniční nabídky exportu

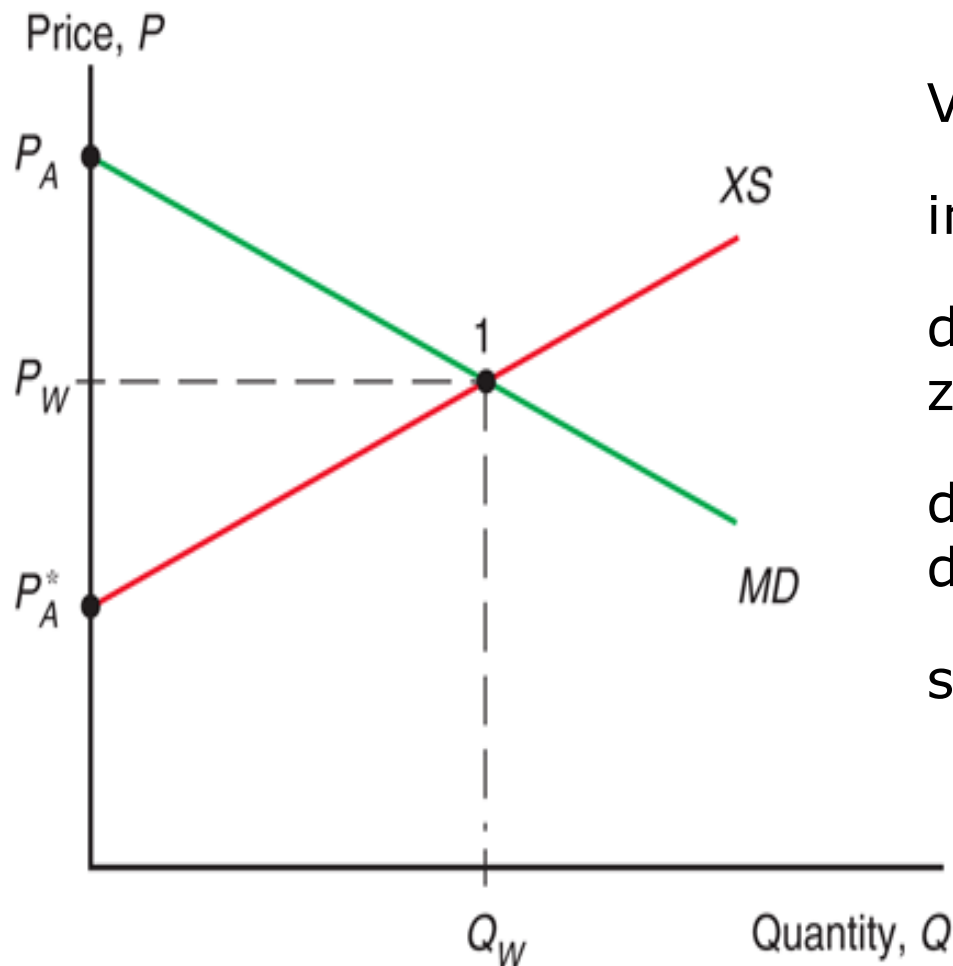

Zahraniční křivka nabídky exportů: $XS^* = S^* - D^*$

Protíná cenovou osu při ceně P_A^* a je rostoucí: S růstem ceny množství nabízeného exportu roste.

Obr. 9-3: Světová rovnováha

V rovnováze:

imp. poptávka = exp. nabídka

dom. poptávka - dom. nabídka =
zah. nabídka - zah. poptávka,

dom. poptávka + zah. poptávka =
dom. nabídka + zah. nabídka,

svět. poptávka = svět. nabídka.

Dopad zavedení cla

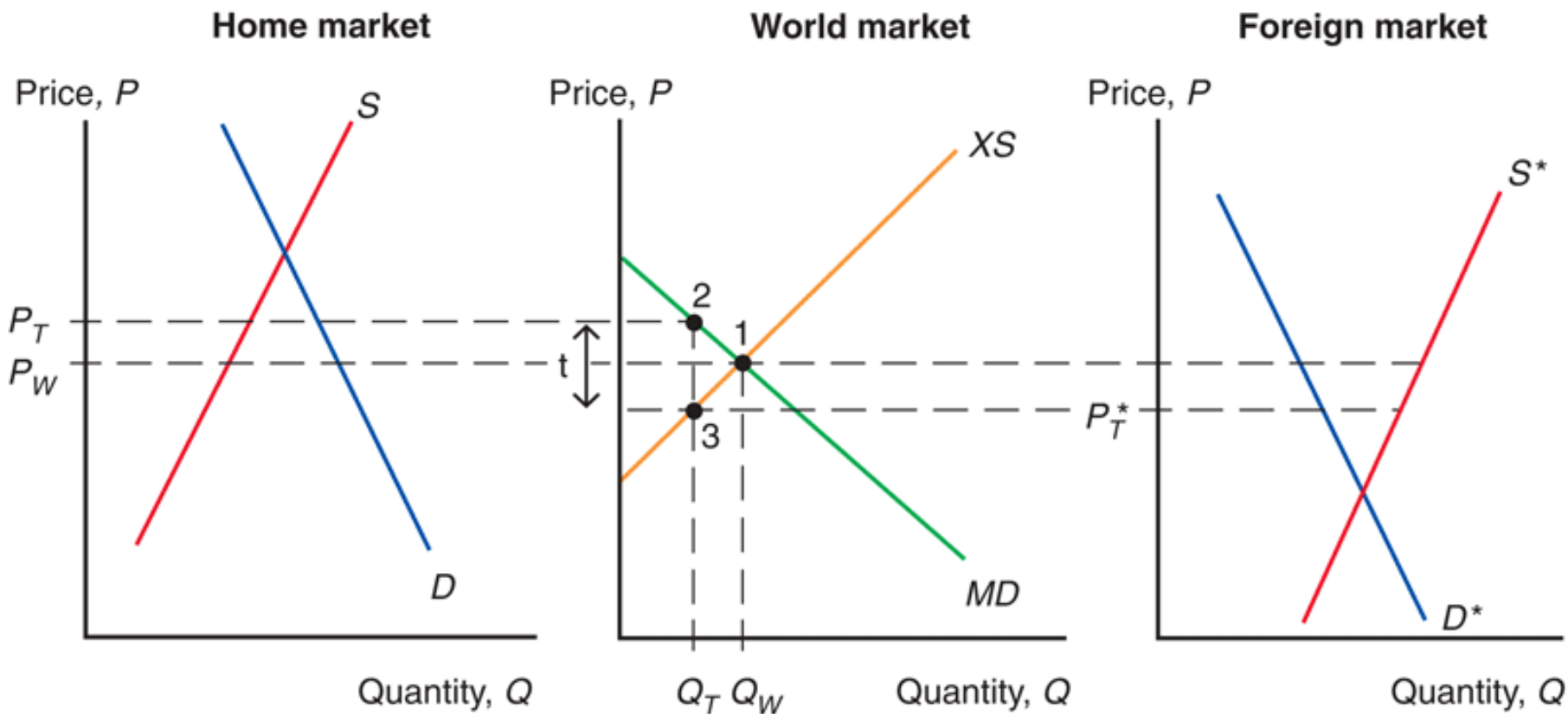
- Clo se chová jako dopravní náklad a prodejci tudíž nebudou chtít zboží dovážet, pokud cena v domácí ekonomice nebude převyšovat cenu v zahraničí o velikost cla:

$$P_T - t = P_T^*$$

- Clo způsobí, že cena na domácím trhu roste a na zahraničním trhu klesá.

Obr. 9-4: Dopad zavedení cla graficky

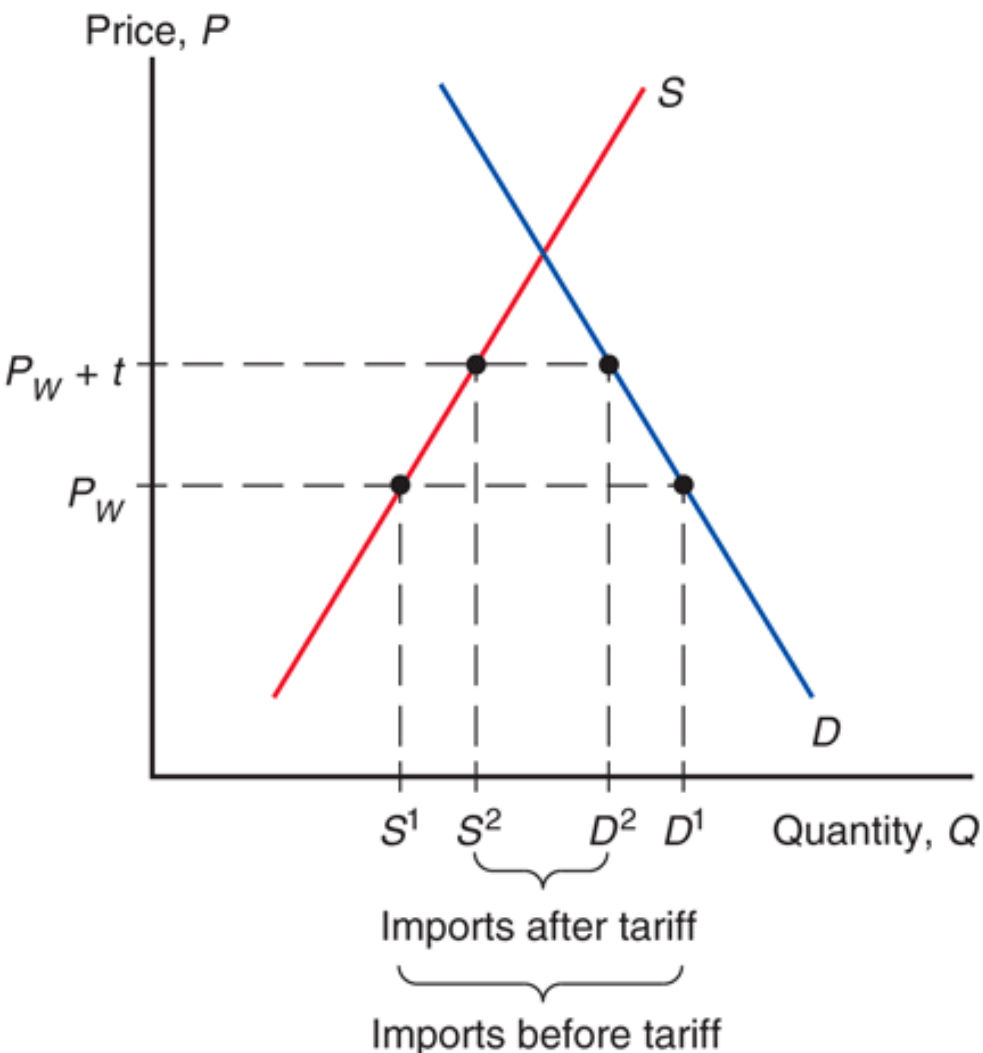

Dopad zavedení cla

- Protože cena na domácím trhu roste z P_W na P_T ,
 - dom. výrobci nabízejí více a dom. spotřebitelé poptávají méně
 - množství importů klesá z Q_W při volném obchodu na Q_T při clu.
- Protože cena na zahraničním trhu klesá z P_W na P_T^* ,
 - zah. výrobci nabízejí méně a zah. spotřebitelé poptávají více
 - množství exportů klesá z Q_W při volném obchodu na Q_T při clu.
- Množství importů poptávaných doma se rovná množství zahraniční exportů, pokud $P_T - P_T^* = t$.
- Zvýšení ceny doma je menší než velikost cla.
 - Clo způsobí částečný pokles ceny zahraničního exportu, ale tento efekt je někdy velmi malý.

Obr. 9-5: Dopad cla na malou ekonomiku

Pokud je země “malá”, pak nemá žádný vliv na zahraniční (světovou) cenu, protože její poptávka činí pouze zanedbatelnou část světové poptávky po daném statku.

Zahraníční cena potom neklesne, ale zůstane na úrovni P_W .

Cena na domácím trhu potom roste přesně o velikost cla na $P_T = P_W + t$.

Měření velikosti ochrany domácího trhu

- **Efektivní míra ochrany** měří, kolik ochrany poskytuje clo (nebo jiná obchodní politika) domácímu trhu.
 - Reprezentuje změnu hodnoty, kterou firma v odvětví přidává do výrobního procesu, a to při zavedení nějaké obchodní politiky, která způsobí změnu ceny na domácím trhu.
- Efektivní míra ochrany se často liší od procentuální velikosti cla, viz následující příklad.

Měření velikosti ochrany domácího trhu – numerický příklad

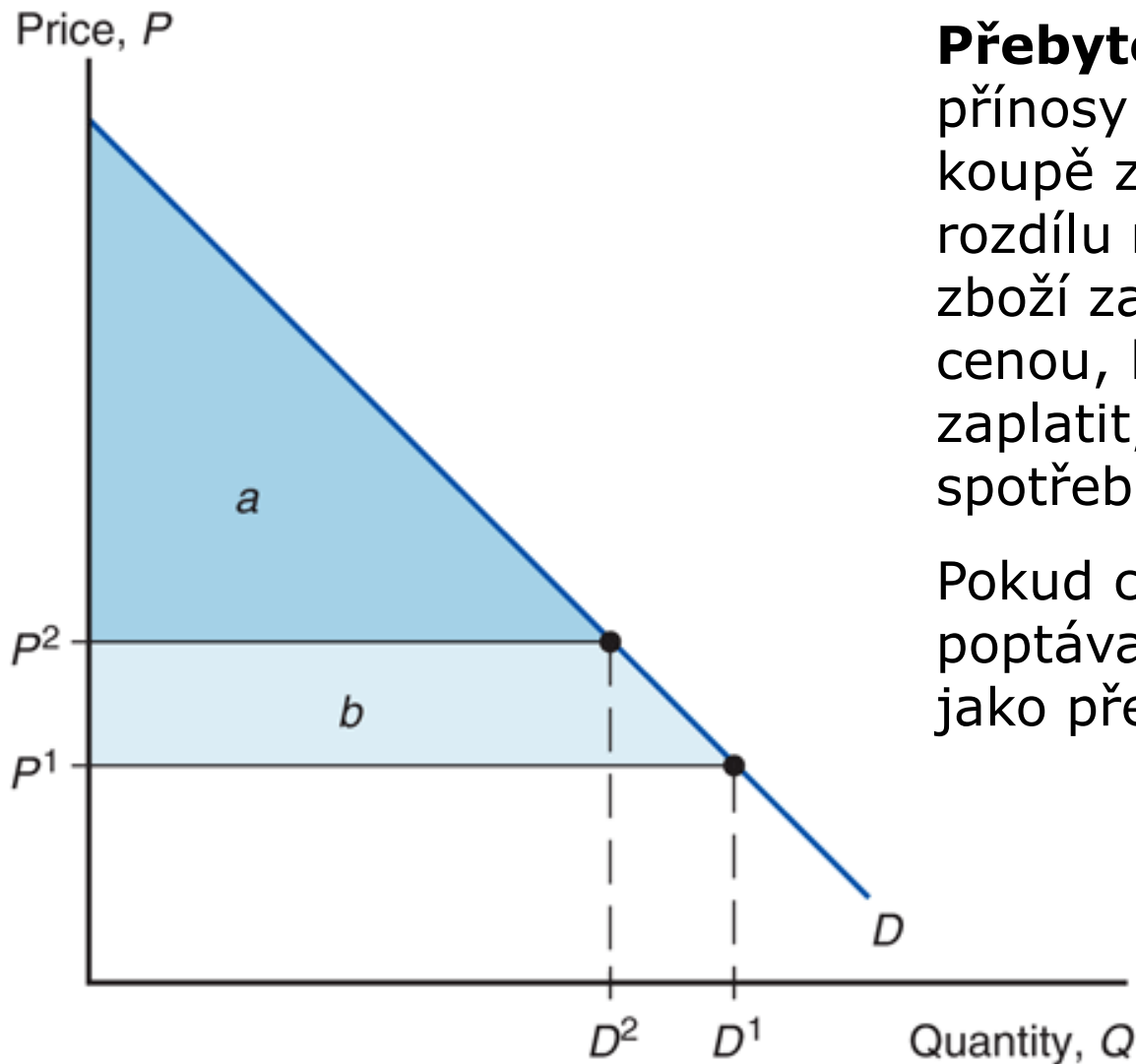
- Předpokládejme, že auta se na světovém trhu prodávají za \$8000 a vyrábí se z dílčích komponent, které stojí \$6000.
 - Hodnota přidaná do výrobního procesu při montování aut je potom $\$8000 - \$6000 = \$2000$.
- Předpokládejme, že země zavede 25% clo na importovaná auta, takže domácí firmy montující auta si mohou účtovat \$10000 za auto namísto \$8000.
- Efektivní míra ochrany pro domácí odvětví montování aut je potom: $(\$4000 - \$2000)/\$2000 = 100\%$
- V tomto případě je efektivní míra ochrany 4x větší než procentuální velikost cla.

Náklady a přínosy cel

- Clo zvyšuje cenu statku v importující zemi, takže poškozují spotřebitele, ale prospívá tamějším výrobcům.
- Navíc, vláda získává ze cla příjem.
- Jak měřit tyto náklady a přínosy?
- Využijeme koncept přebytku spotřebitele a přebytku výrobce.

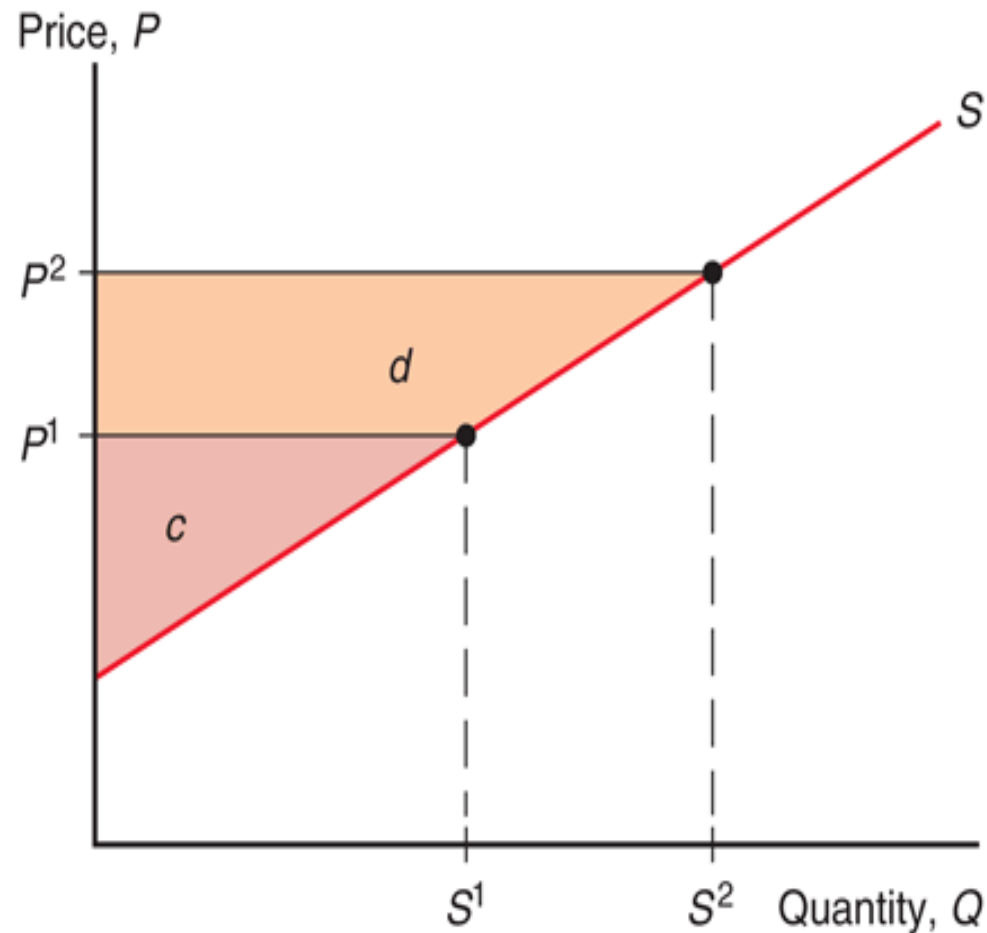
Obr. 9-7: Přebytek spotřebitele graficky

Přebytek spotřebitele měří přínosy pro spotřebitele z koupě zboží, a to pomocí rozdílu mezi cenou, kterou za zboží zaplatí a maximální cenou, kterou by byli ochotni zaplatit, a to pro každou spotřebovávanou jednotku.

Pokud cena roste, klesá poptávané množství, stejně jako přebytek spotřebitele.

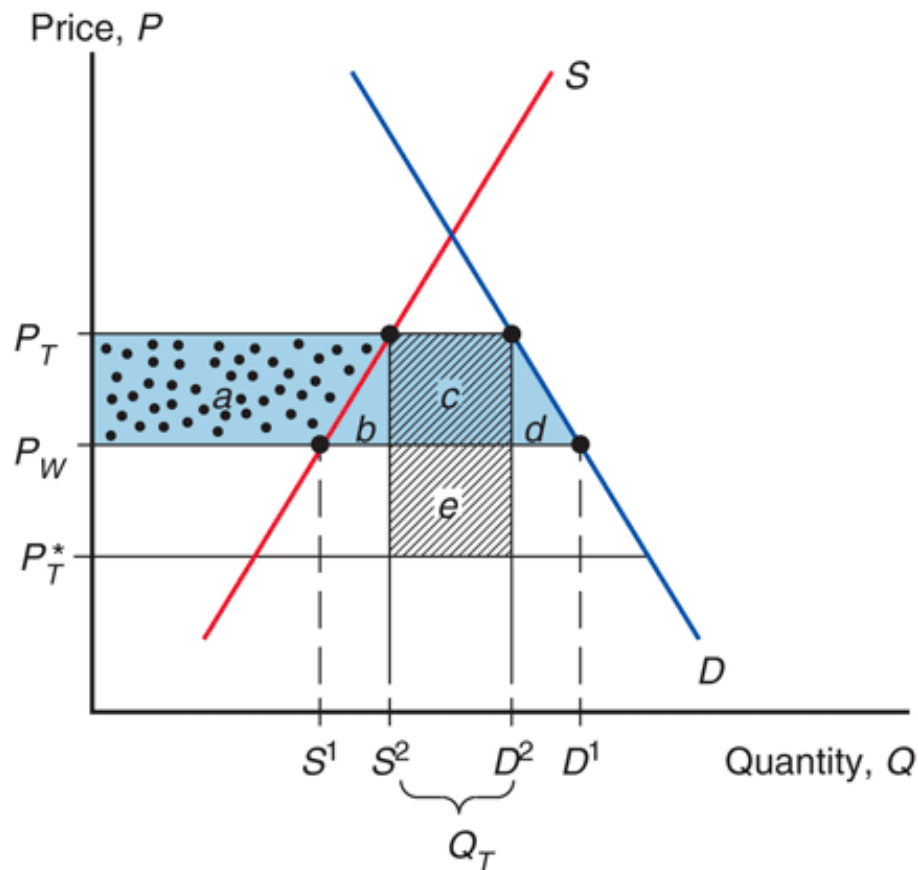
Obr. 9-8: Přebytek výrobce graficky

Přebytek výrobce měří přínosy pro výrobce z prodeje zboží, a to pomocí rozdílu mezi cenou, kterou za zboží dostanou a minimální cenou, za kterou by byli ochotni prodat, a to pro každou prodanou jednotku.

Pokud cena roste, roste nabízené množství, stejně jako přebytek výrobce.

Obr. 9-9: Náklady a přínosy cla pro importující ekonomiku

- = consumer loss ($a + b + c + d$)
- = producer gain (a)
- = government revenue gain ($c + e$)

Clo zvyšuje cenu v importující zemi a snižuje cenu v zahraničí.

Přebytek spotřebitele klesá o plochu $a + b + c + d$.

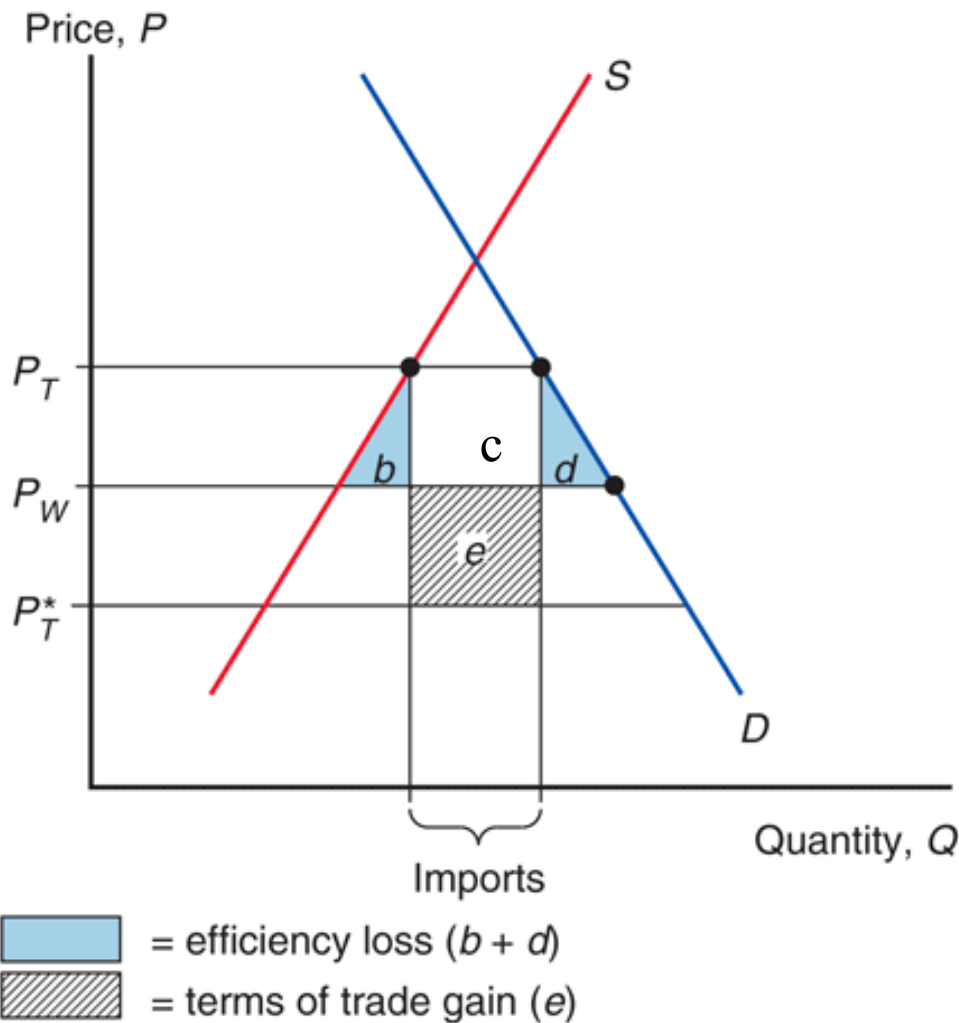
Přebytek výrobce roste o plochu a .

Vláda má ze cla příjem ve výši velikosti cla krát množství importů při zavedení cla, tj. $t^*Q_T = (P_T - P_T^*) \cdot (D_2 - S_2)$. Jedná se o plochu $c + e$.

Přínos pro ekonomiku jako celek se mění o $e - (b + d)$.

Obr. 9-10: Čisté dopady cla na blahobyt ekonomiky

Pro “velkou” zemi, jejíž importy a exporty ovlivňují světovou cenu, je dopad cla na blahobyt nejednoznačný.

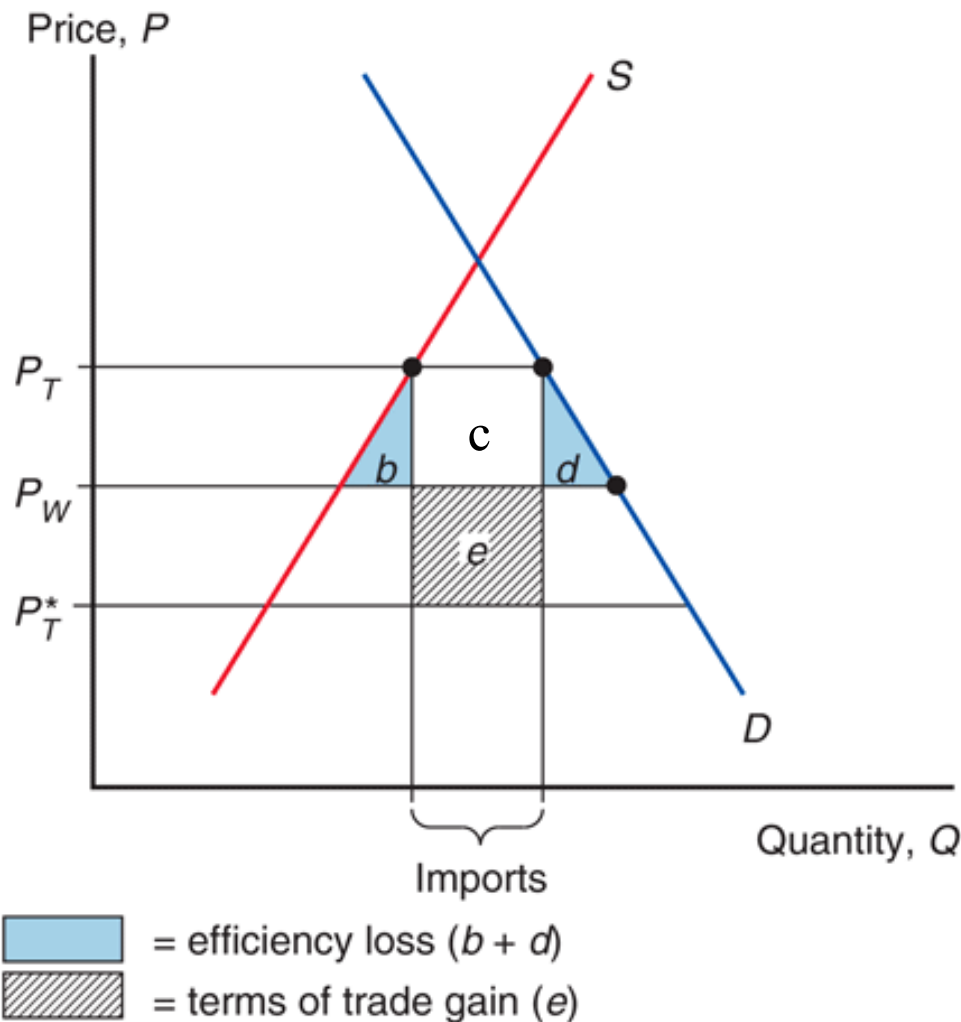
Trojúhelníky ***b*** a ***d*** vyjadřují **efektivnostní ztrátu**.

Clo narušuje výrobní a spotřebitelské rozhodování: výrobci vyrábí příliš mnoho a spotřebitelé spotřebovávají příliš málo.

Obdélník ***e*** vyjadřuje **přínos pro směnné relace**.

Clo snižuje zahraniční (světovou) cenu a umožňuje domácí ekonomice nakupovat importy levněji.

Obr. 9-10: Čisté dopady cla na blahobyt ekonomiky

Vláda získává příjem na úkor spotřebitelů (obdélník **c**) a zahraničí (obdélník **e**).

Pokud přínos pro směnné relace převyšuje efektivnostní ztrátu, pak clo zvyšuje národní blahobyt, a to na úkor zahraničních ekonomik.

Pro malou ekonomiku je ovšem přínos pro směnné relace nulový. V takovém případě clo jednoznačně snižuje národní blahobyt.

Náklady a přínosy cel

- Clo může motivovat zahraniční ekonomiky k odvetným opatřením ve formě vlastních cel, což poškozuje exportéry v zemi, která jako první zavedla cla.
- Jednou zavedená cla se obtížně odstraňují a vysoké clo potom může vést k tomu, že:
 - výrobci budou utrácet zdroje za účelem udržení ochrany domácího trhu, viz příští kapitola.
 - výrobci začnou podnikat nákladné a zbytečné aktivity k tomu, aby se vyhnuli placení cla, viz následující slide.

Případová studie: Clo na dlouhou trať

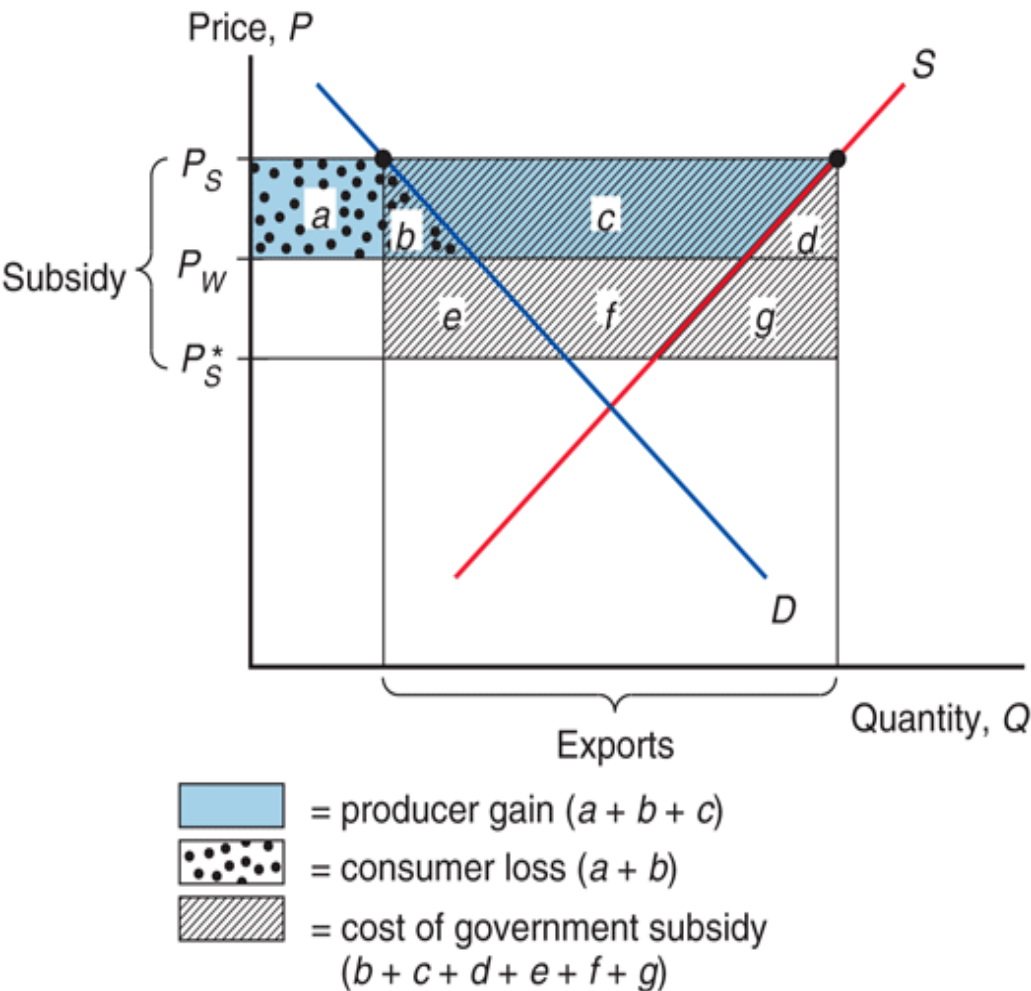
- “Chicken Tax” - 25% clo na menší komerční dodávky a jiné produkty, schválené v roce 1963 jako odvetné opatření za clo na kuřata schválené v západní Evropě. Odveta Německu, které stálo za schválením cla na kuřata a kde VW vyráběla tyto auta.
- Jiná cla se během času zrušila, clo na kuřata a dodávky stále trvá, přestože VW přestal tyto auta už vyrábět. Američtí výrobci lobbují za zachování cla, a to kvůli japonské konkurenci (Subaru), Japonci následně reagovali přenesením výroby těchto aut do USA
- Jediným, koho v dnešní době clo poškozují je Ford – výrobce, který původně za toto clo loboval!
- Ford začal v Evropě vyrábět menší dodávky pro užší evropské ulice a v roce 2009 je začal dovážet i do USA.
- Aby se vyhnuli clu, dováží to jako osobní dodávky se zadními sedadly a oknem, které pak v USA odmontovávají (původní strategie Subaru, jak se vyhnout clu)

Exportní dotace

- Exportní dotace může být *specifická* nebo *ad valorem*:
 - Specifická dotace je vyjádřena jako částka za jednotku exportovaného zboží.
 - Ad valorem dotace je vyjádřena jako procentuální podíl z exportované hodnoty.
- Exportní dotace zvyšuje cenu v exportující zemi, snižuje tam přebytek spotřebitele a zvyšuje přebytek výrobce.
- Příjmy vlády se snižují, jelikož musí zaplatit $s \cdot X_S^*$ za exportní dotaci.
 - s značí velikost exportní dotace (pro jednoduchost specifická).
- Exportní dotace snižuje cenu výrobku v importující zemi
$$P_S^* = P_S - s.$$

Obr. 9-11: Dopady exportní dotace

Exportní dotace jednoznačně snižuje národní blahobyt.

Plocha $b + c + d + e + f + g$ vyjadřuje **náklady dotace placené vládou**.

Oproti clu, exportní dotace zhoršuje směnné relace tím, že snižuje cenu exportu na světovém trhu – ztráta o velikosti plochy $e + f + g$.

Trojúhelníky b a d reprezentují **efektivnostní ztrátu**. Výrobci vyrábí příliš mnoho (plocha d) a spotřebitelé spotřebovávají příliš málo (plocha b).

Plocha $b + d + e + f + g$ vyjadřuje celkovou ztrátu blahobytu pro ekonomiku.

Společná zemědělská politika EU

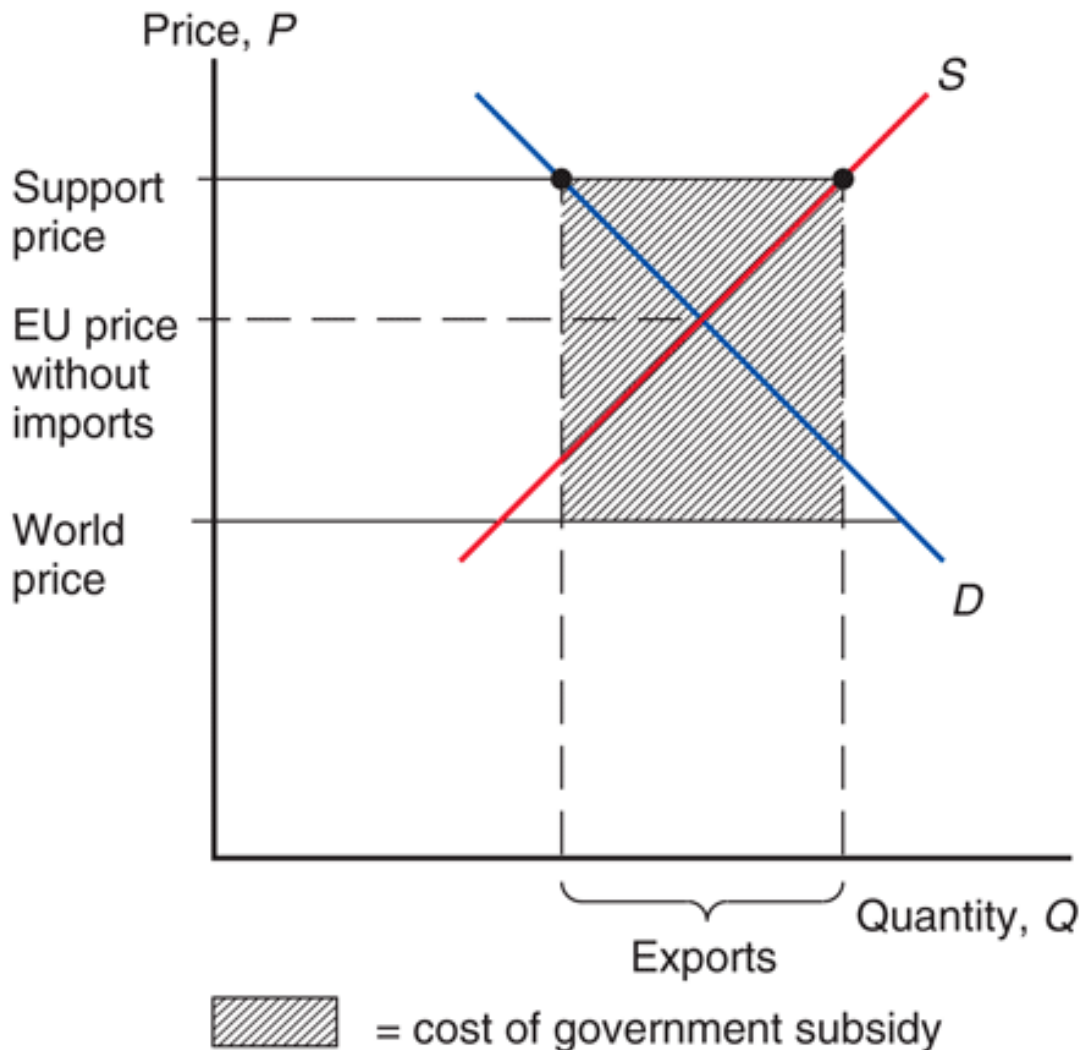
- Dříve: EU garantovala vysoké ceny zemědělské produkce tím, že ji vykupovala, pokud její cena klesla pod určitou úroveň.
- Společně s tím byly uvaleny cla, aby se při těchto vysokých cenách zabránilo přílivu importů ze třetích zemí.
- Narůstaly zásoby potravin, která EU vykupovala a skladovala.
- V roce 1985: 780 000 tun hovězího, 1.2 tuny másla a 12 miliónů tun pšenice.

Společná zemědělská politika EU

- Nyní, společná zemědělská politika EU stanovuje vysoké ceny pro zemědělské produkty a dotuje jejich export za účelem zbavení se přebytků produkce.
 - Dotované exporty snižují světové ceny zemědělských produktů, což dále zvyšuje náklady této dotace.
 - Náklady této politiky pro evropské daňové poplatníky jsou téměř 58 miliard eur (rok 2013).
 - Dotační platby tvoří téměř 22 % hodnoty produkce (v USA pouze 8.6 %).
 - Boulanger a Jomini (2010): Náklady pro spotřebitele byly v roce 2007 o 21.5 miliard eur vyšší než přínosy pro výrobce.
 - Podle nového návrhu by farmáři měli dostávat přímé platby nezávislé na množství produkce, což by mělo snížit ceny v EU i produkci.

Obr. 9-12: Společná zemědělská politika EU

Ceny zemědělských produktů jsou zafixovány nejen nad úrovní světových cen, ale také nad úrovní, která by vyčistila evropský trh. Exportní dotace jsou využívány za účelem zbavení se přebytků produkce.

Vyšrafovaná plocha znázorňuje náklady EU na exportní dotace (58 miliard eur v roce 2013).

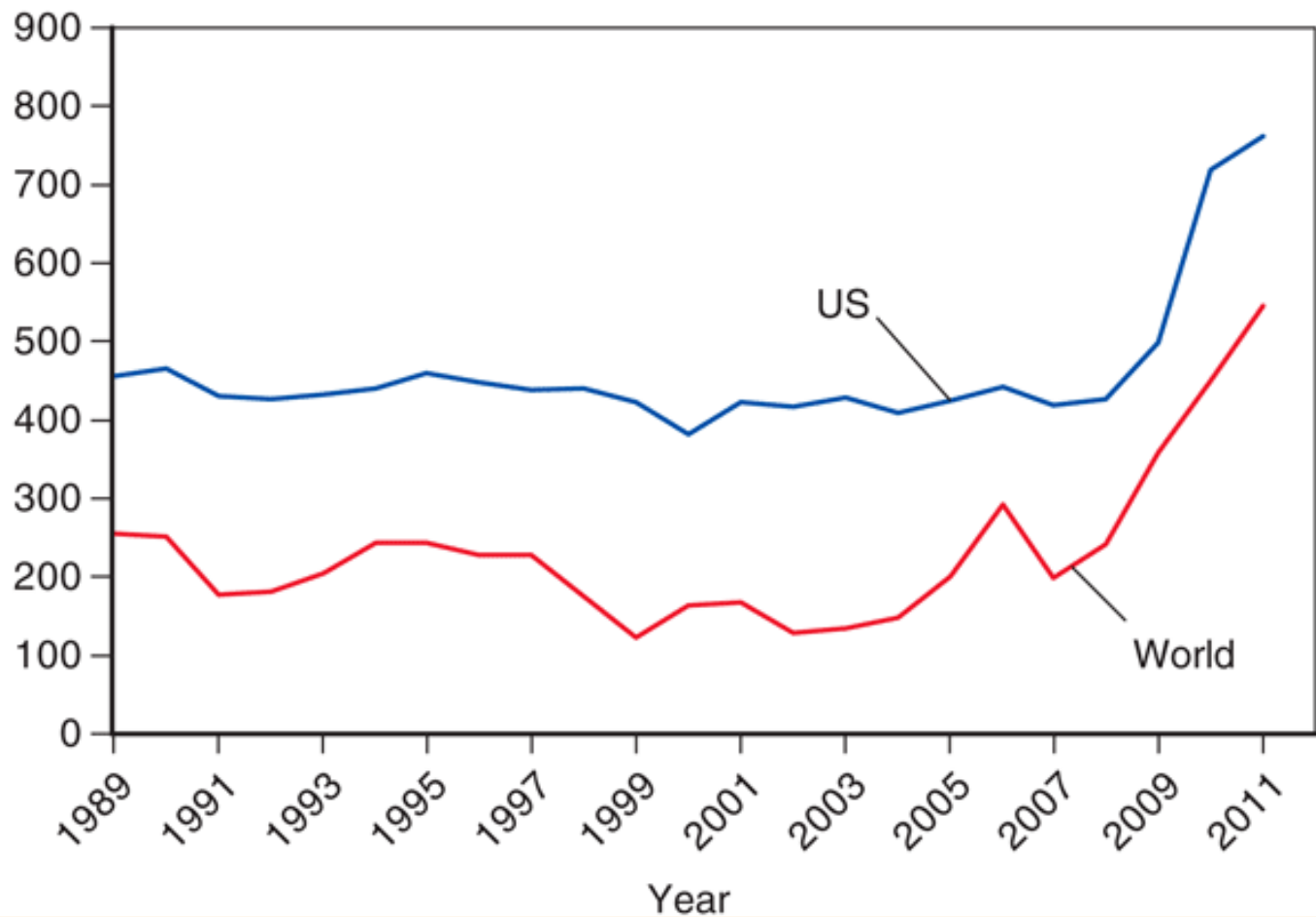

Importní kvóta

- Importní kvóta omezuje množství zboží, které se může importovat.
- Toto omezení se většinou provádí udělením importní licence vybraným subjektům.
- Omezující importní kvóta vede ke zvýšení ceny importů, protože při stávající ceně poptávané množství převyšuje množství nabízené domácími výrobci a importéry.
- Oproti clu, kvóta negeneruje vládě žádný příjem.
 - Místo toho, příjem z prodeje importů za vyšší cenu jde držitelům importních licencí
 - Tyto extra příjmy se nazývají **kvótní renta**.

Obr. 9-13: Cena surového cukru v USA a na světovém trhu, \$ za tunu, 1989–2011

Source: U.S. Department of Agriculture.

Obr. 9-14: Dopady importní kvóty na cukr v USA, odhad pro 2014

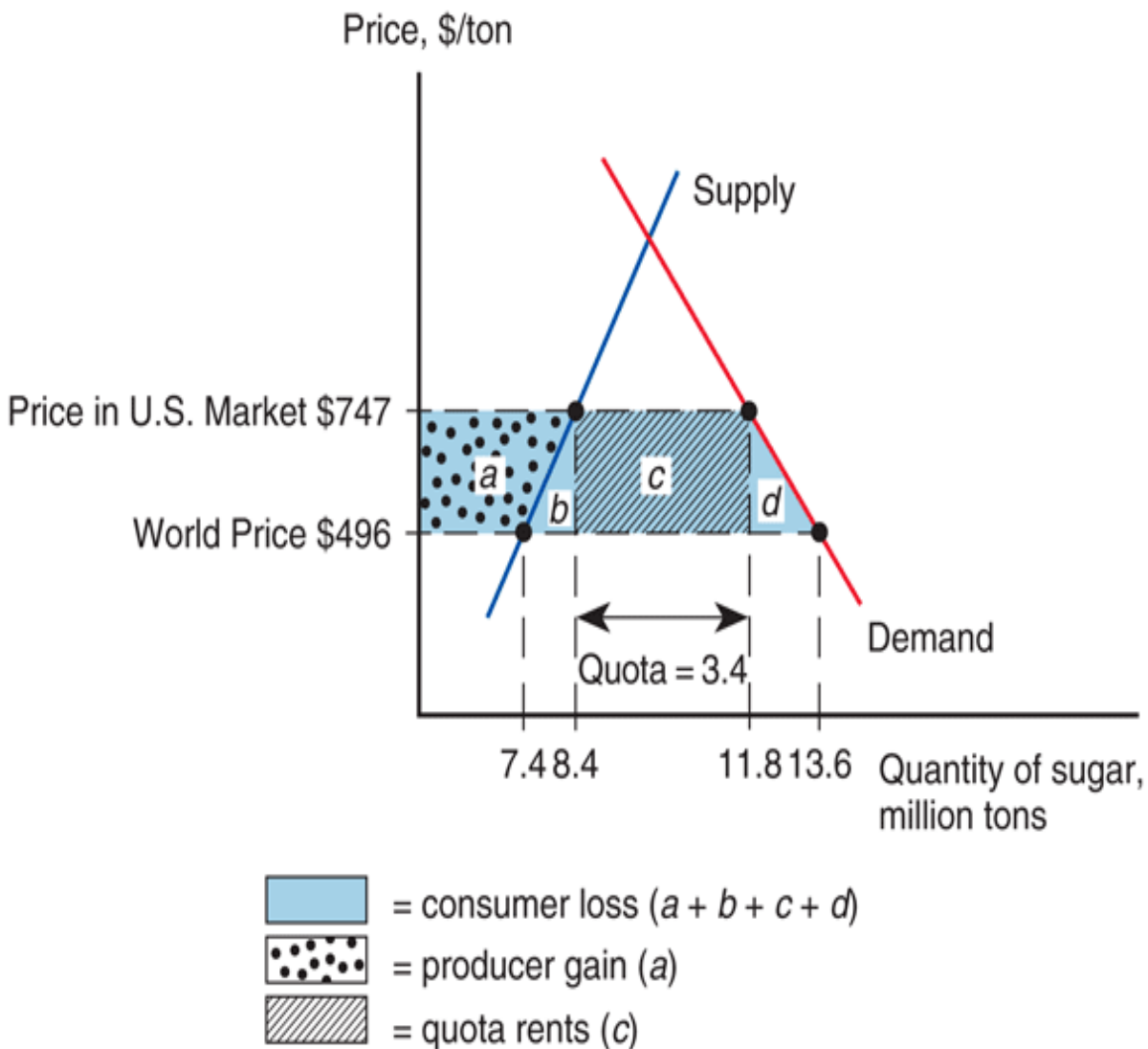

Předpoklad, že importní kvóta v USA neovlivňuje světovou cenu cukru.

Kvóta omezuje import surového cukru na 3.4 milióny tun. Bez kvóty by import cukru byl o 84 procent větší (6.2 miliónů tun).

Výsledkem kvóty je cena \$747 za tunu oproti světové ceně \$496 za tunu.

Výrobci na tom získávají, ale spotřebitele na tom trápí mnohem víc. Navíc, kvóta negeneruje žádný příjem vládě, jelikož kvotní rentu získávají zahraniční vlády.

Dopady importní kvóty na cukr v USA, odhad pro 2014

- Odhad přínosu pro výrobce cukru: \$3.9 miliard ročně
 - Většina přínosu jde zpracovatelům cukru a “pouze” \$486 miliónů jde farmářům.
 - Dohromady zaměstnávají cca 20 000 pracovníků, což znamená implicitní dotaci \$200 000 ročně na pracovníka.
 - V roce 2012 utratili za volební příspěvky \$4.5 miliónu a v roce 2013 utratili za lobování u klíčového hlasování \$3 milióny.
- Odhad ztráty pro spotřebitele a výrobce jídla: \$4.4 miliard ročně
 - \$3.5 miliardy ztráta pro spotřebitele a \$909 miliónů ztráty pro navazující průmysl výroby jídla.
 - méně než 30 dolarů ročně pro typickou domácnost

Dopady importní kvóty na cukr v USA, odhad pro 2014

- Ztráta mrtvé váhy je relativně malá, většina rozdílu mezi odhadovaným přínosem a ztrátou je dána kvótní rentou pro zahraniční vlády.
- Výrobci cukru argumentují záchranou pracovních míst.
 - \$200 000 ročně za 1 pracovní místo je pořádná pálka.
 - Kvóta, která zvyšuje cenu surového cukru v USA, vytlačuje výrobce cukrovinek do Kanady a Mexika, kde je cena cukru nižší, což snižuje zaměstnanost v USA.
- Odhad dopadu zrušení kvóty na zaměstnanost:
 - Pokles zaměstnanosti ve výrobě cukru: 500 až 2000 pracovníků.
 - Nárůst zaměstnanosti ve výrobě jídla: 17 000 – 20 000 pracovníků.

Dobrovolné omezení exportu

- **Dobrovolné omezení exportu** má stejné dopady jako importní kvóta. Je to v podstatě specifický druh kvóty.
- Jediným rozdílem je, že toto omezení uvalují spíše exportující země, zatímco kvótu uvalují spíše importující země. Toto omezení je ovšem většinou vyžádáno importující zemí.
- Zisk (rentu) z této politiky dostávají zahraniční vlády nebo zahraniční výrobci.
 - Zahraniční subjekty prodávají omezené množství při vyšší ceně.

Dobrovolné omezení exportu v praxi: Japonská auta

- Ropný šok v roce 1979 přesunul v USA poptávku směrem k menším japonským autům
- Politický vliv amerických výrobců vedl k tomu, že se Japonsko rozhodlo dobrovolně omezit jejich export.
 - Hrozba zavedení jednostraných cel ze strany USA.
 - První dohoda z roku 1981 omezovala export do USA na 1.68 miliónu aut, v roce 1984 upraveno na 1.85 miliónu, v roce 1985 se tato dohoda zrušila.
- Cena japonských aut v USA se zvýšila.
- Odhad vlády USA: V roce 1984 celkové náklady \$3.2 miliardy, a to hlavně ve formě transferu renty směrem k jap. výrobcům, spíše než ve formě efektivnostní ztráty.

Požadavek domácího obsahu

- **Požadavek domácího obsahu** je regulací, která vyžaduje, aby určitá část finálního výrobku byla vyrobena v domácí ekonomice.
- Může být specifikován:
 - hodnotově, vyžadující, aby nějaký minimální podíl hodnoty výrobku byl vyroben v domácí ekonomice
 - nebo ve fyzických jednotkách, vyžadující, aby nějaká konkrétní součást byla vyrobena v domácí ekonomice
- Z pohledu domácích výrobců komponent, požadavek domácího obsahu poskytuje podobnou ochranu jako importní kvóta.

Požadavek domácího obsahu

- Z pohledu firem, které nakupují komponenty, však tento požadavek nedává striktní limit na importy, ale umožňuje, aby firmy importovaly více, pokud také použijí více domácích komponent.
- Požadavek domácího obsahu nevytváří vládě žádný příjem (oproti clu) ani kvótní rentu.
- Vyšší cena domácích komponent (oproti těm případně importovaným) je vyjádřena ve vyšší ceně finálního výrobku, kterou pak platí spotřebitelé.

Požadavek domácího obsahu

- American Recovery and Re-Investment Act (ARRA) schválený v roce 2009
 - Financování velkých stavebních projektů, u kterých se ale musí používat americké železo, ocel a průmyslové výrobky (pokud zahraniční nabídka není o více než 25 % nižší).
 - Při stavbě mostu Bay Bridge, který spojuje San Francisco a Oakland, se investoři rozhodli nevyužít tohoto financování a stavbu financovat pomocí výběru mýta, protože klíčové komponenty by byly o 23 % (\$400 milionů) dražší.
 - U jiných projektů zpoždění díky tomu, že se muselo složitě prokazovat, že některé položky nejsou dostupná z amerických zdrojů.
 - Některé země schválili odvetně podobná opatření, která vyřadila americké firmy ze soutěže o veřejné zakázky v zahraničí.

Jiné obchodní politiky

- Dotované úvěry exportním firmám
 - U.S. Export-Import Bank dotuje úvěry americkým exportérům.
 - Česká exportní banka
- Vládní nákupy (Government procurement)
 - Vládní instituce jsou povinny nakupovat od domácích výrobců, a to i tehdy, pokud nabízí zboží za vyšší cenu (nebo jejich výrobky mají horší kvalitu) oproti zahraničním výrobcům.
- Byrokratické regulace – neviditelné překážky obchodu (red-tape barriers)
 - Bezpečnostní, zdravotní, kvalitativní nebo zvykové regulace mohou fungovat jako ochrana domácího trhu a omezovat mezinárodní obchod.

Tab. 9-1: Shrnutí dopadů alternativních obchodních politik

Policy	Tariff	Export Subsidy	Import Quota	Voluntary Export Restraint
Producer surplus	Increases	Increases	Increases	Increases
Consumer surplus	Falls	Falls	Falls	Falls
Government revenue	Increases	Falls (government spending rises)	No change (rents to license holders)	No change (rents to foreigners)
Overall national welfare	Ambiguous (falls for small country)	Falls	Ambiguous (falls for small country)	Falls

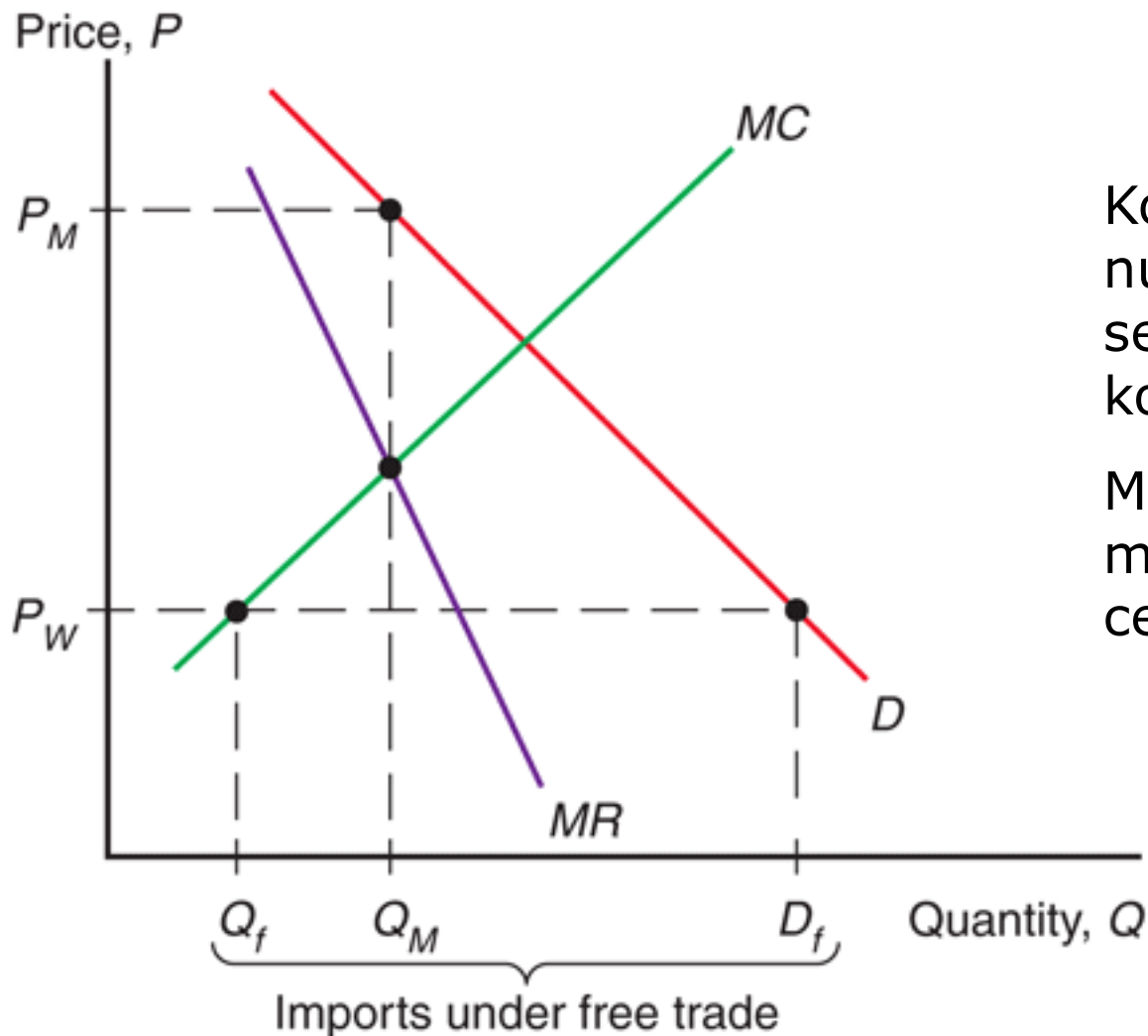

Dopad cel a importní kvóty v případě domácího monopolu

- V případě konkurenčních odvětví platí, že dopad srovnatelného cla a kvóty na cenu a množství produkce je stejný.
- Platí to i v případě domácího monopolu?

Obr. 9A-1: Domácí monopol při volném obchodu

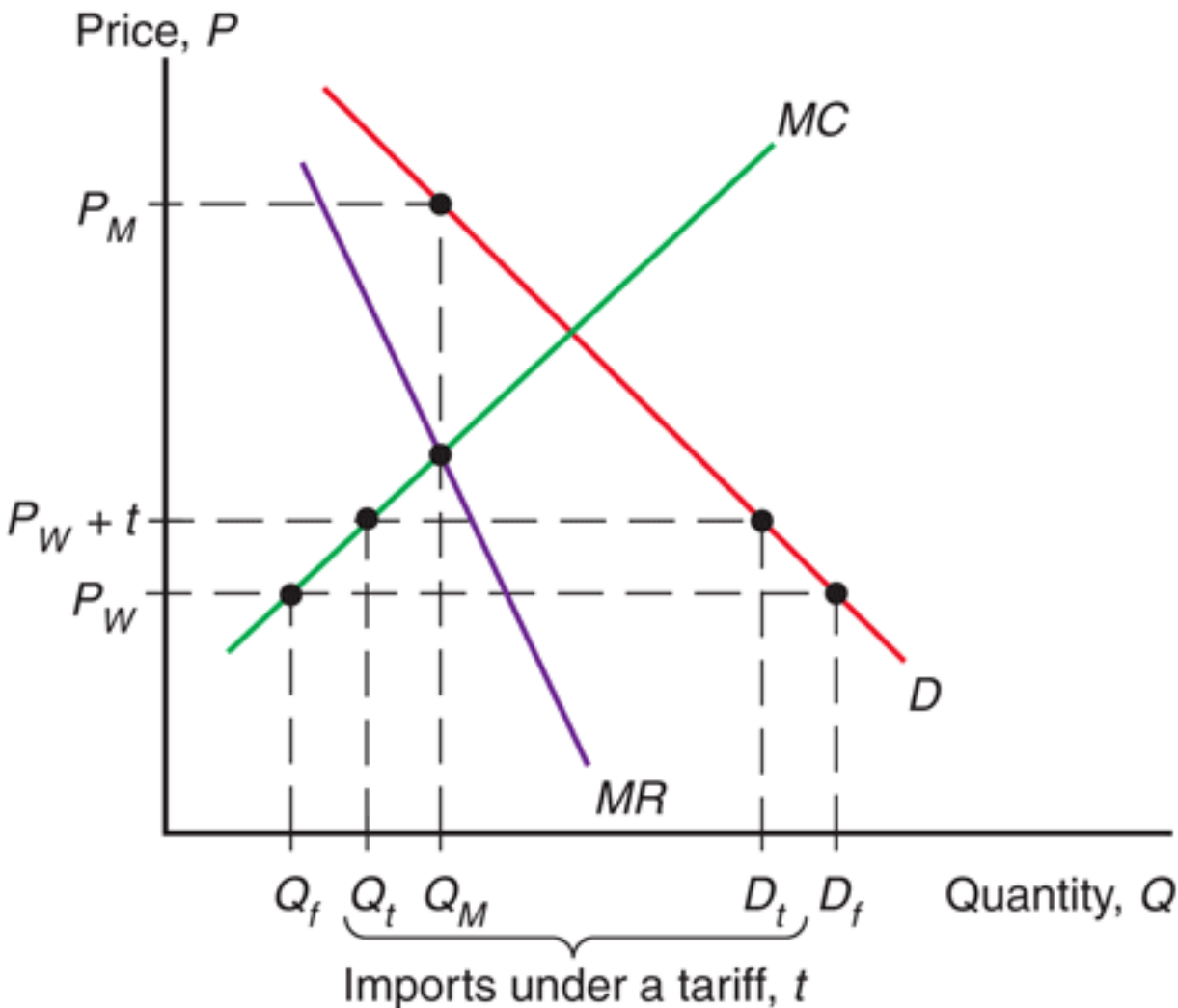

Konkurence importů nutí monopolistu, aby se choval jako dokonale konkurenční odvětví.

Monopolista prodává množství Q_f při světové ceně $P_W = MC$.

Obr. 9A-2: Domácí monopol chráněný clem

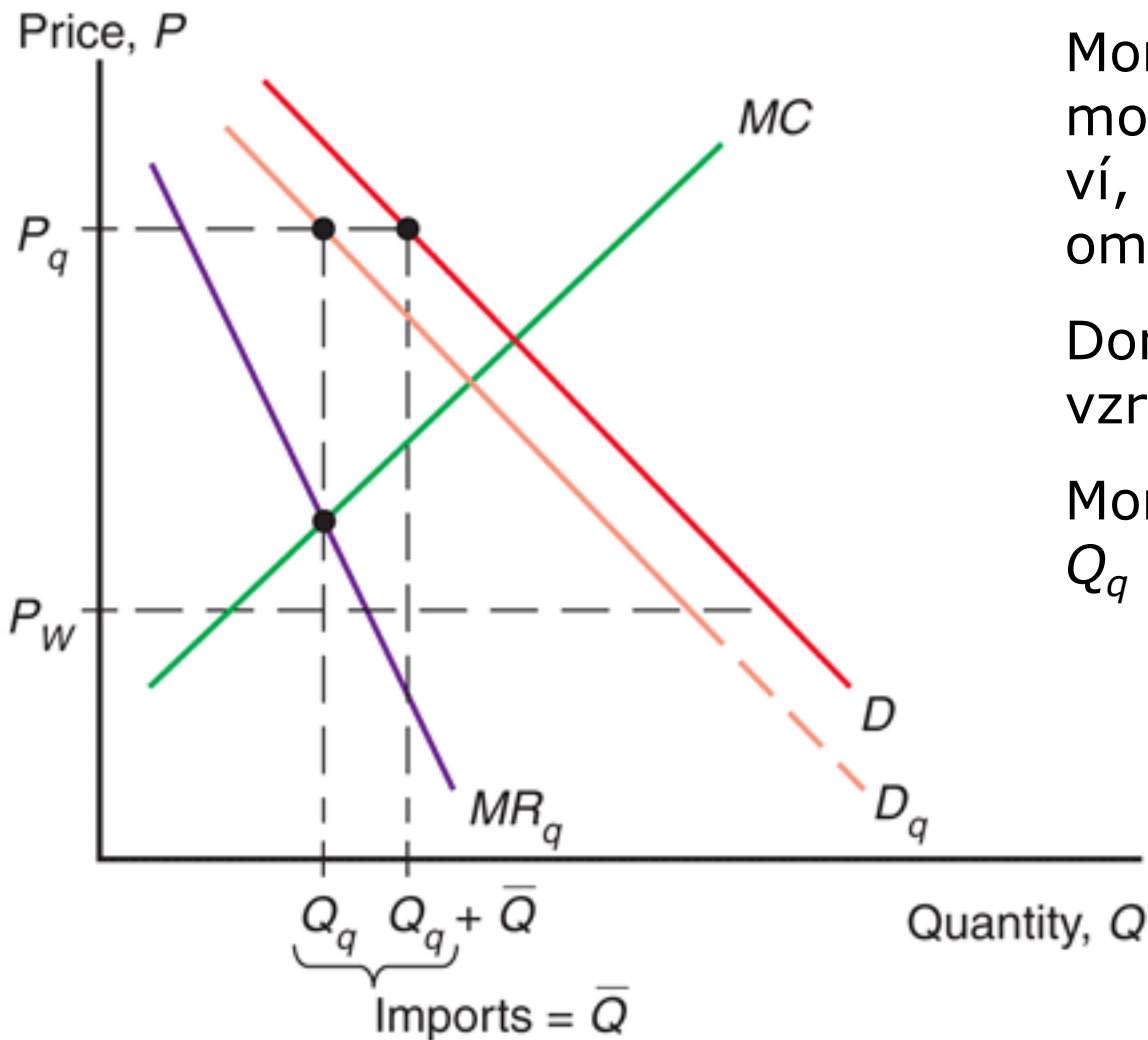
Clo umožňuje monopolistovi zvýšit cenu na $P_W + t$. Monopol prodává množství Q_t .

Monopol se stále chová jako dokonale konkurenční odvětví (prodává za cenu rovnou mezním nákladům)

Zvyšování ceny na monopolní úroveň P_M je díky importní konkurenci nemožné.

Obr. 9A-3: Domácí monopol chráněný importní kvótou

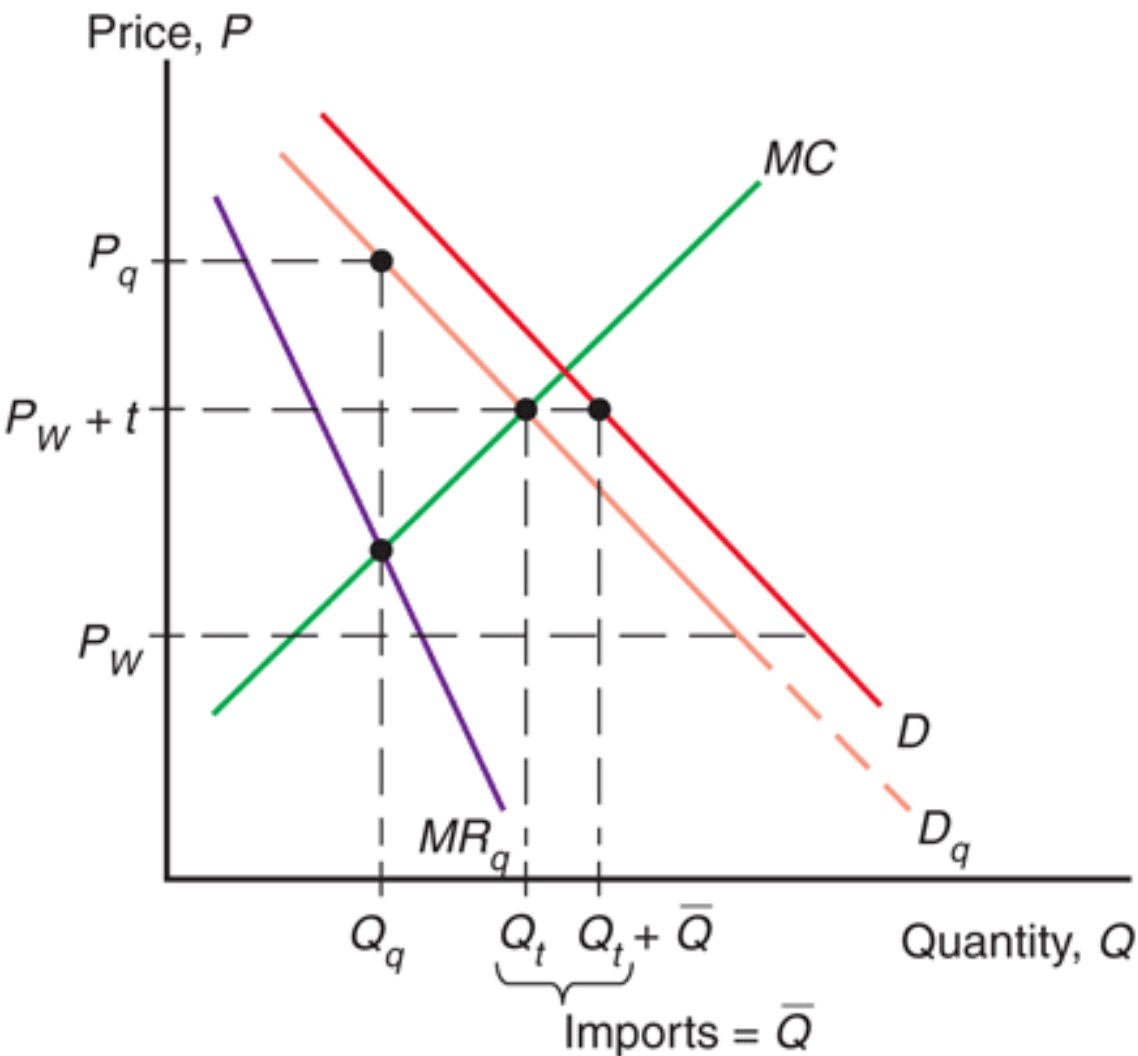

Monopolista má nyní větší možnost zvýšit cenu, jelikož ví, že objem importů je omezen na fixní množství.

Domácí cena importů proto vzroste také.

Monopol prodává množství Q_q za cenu P_q .

Obr. 9A-4: Srovnání cla a importní kvóty u domácího monopolu

Kvóta vede k nižší úrovni domácí produkce ($Q_q < Q_f$) a vyšší ceně ($P_q > P_w + t$), než srovnatelné clo, které omezí importy na stejnou úroveň jako kvóta.

Kvóta dává domácímu monopolistovi mnohem větší monopolní sílu než clo.

Paradoxně jsou v dnešní době necelní bariéry využívány častěji než cla.

Proč? O tom bude příští přednáška.

Shrnutí

1. Clo zvyšuje cenu v domácí ekonomice a nabízené množství domácích výrobců, snižuje poptávané množství a velikost importu; clo také může snižovat světovou cenu, a to v tom případě, kdy je země “velká”.
2. Importní kvóty i exportní dotace mají v těchto ohledech stejné dopady.
3. Clo vytváří vládní příjem, exportní dotace naopak stojí vládu peníze; importní kvóty, dobrovolné omezení exportu a požadavky domácího obsahu vládní příjem neovlivňují.

Shrnutí

4. Dopady cel, kvót a exportních dotací na blahobyt se dají měřit pomocí
 - efektivnostní ztráty plynoucí z narušení výrobního a spotřebitelské rozhodování: výrobci vyrábí příliš mnoho a spotřebitelé spotřebovávají příliš málo.
 - přínosů nebo ztrát plynoucích ze změny směnných relací.
5. S dobrovolným omezením exportu (a někdy také u importních kvót) dochází k tomu, že zahraniční subjekty získávají rentu způsobenou zvýšením ceny v domácí ekonomice.
6. V případě domácího monopolisty platí, že kvóta mu dává mnohem větší monopolní sílu než srovnatelné clo.